

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ THE DEVELOPMENT TRENDS RESEARCH OF INSURANCE MARKET

Стаття присвячена дослідженню сучасних тенденцій розвитку національного та світового страхового ринків. Проаналізовано індикатори розвитку страхового ринку. Проведено порівняльний аналіз фінансових результатів роботи провідних вітчизняних страховиків. Виявлено основні проблеми, що супроводжують сучасну страхову діяльність. Визначено пріоритети та тенденції розвитку страхового ринку.

Ключові слова: страховий ринок, страховий бізнес, страховики, тенденції розвитку страхового ринку.

Статья посвящена исследованию современных тенденций развития национального и мирового страхового рынков. Проанализированы индикаторы развития страхового рынка. Проведен сравнительный анализ финансовых результатов работы ведущих отечественных стра-

ховщиков. Выявлены основные проблемы, сопровождающие современную страховую деятельность. Определены приоритеты и тенденции развития страхового рынка.

Ключевые слова: страховой рынок, страховой бизнес, страховщики, тенденции развития страхового рынка.

The article is devoted to modern trends research of national and world insurance markets. The insurance market indicators are analyzed. A comparative financial results analysis of domestic insurer's activity was conducted. The main problems that accompany modern insurance business are revealed. The priorities and trends of insurance market development are determined.

Key words: insurance market, insurance business, insurers, development trends of insurance market.

УДК 368.1

Кривцун І.М.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національний університет
«Львівська політехніка»

Постановка проблеми. Страховий ринок є окремим сегментом фінансового ринку, що займає другу позицію за рівнем капіталізації та поряд із стійкими (часто кептивними) зв'язками з іншими гравцями фінансового ринку має власну специфіку діяльності, пріоритети та тенденції розвитку. Особливості діяльності страховиків визначаються законодавчими та нормативно-інструктивними документами держрегуляторів ринку [1–3], у яких значна увага приділяється захисту інтересів страхувальників та забезпеченню належного рівня надійності та платоспроможності страховиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню сучасного стану та перспектив розвитку страхового ринку присвячені звіти як вітчизняних [4], так і зарубіжних [5] держрегуляторів ринку та аналітичні дослідження прогнозування тенденцій розвитку світового страхового ринку на найближчу перспективу [6].

Формулювання цілей статті. Метою статті є проведення порівняльного аналізу результатів роботи провідних вітчизняних страховиків для

виявлення основних тенденцій та пріоритетів розвитку сучасного страхового ринку.

Виклад основного матеріалу. Згідно з даними держрегулятора [4], станом на 01 липня 2018 року в Україні діяв 291 страховик, з них 260 ризикових страхових компаній. Приріст страхових премій, який є одним із основних індикаторів ринку, у першому півріччі 2018 року становив 10,4%. Упродовж цього періоду кількість укладених договорів страхування збільшилася на 10 046,5 тис., або 11,2%, а сума валових виплат – на 1286,3 млн. грн. (26,9%) [4]. При цьому спостерігалось синхронне зростання рівня виплат з 34,2% до 35,0%. Детальніше динаміку рівня виплат за окремими видами страхування відображають дані табл. 1.

Найвищий рівень виплат, або норма збитковості, був досягнутий у страхуванні фінансових ризиків: 35,7% за рівнем валових та 94,2% за рівнем чистих виплат. За даними держрегулятора, валові та чисті виплати за цим видом страхування становили відповідно 891,4 млн. грн. та 795,8 млн. грн., тоді як зібрані валові та чисті премії – 2494,9 млн. грн. та

Таблиця 1

Рівень виплат за видами страхування

Види страхування	Рівень валових страхових виплат, %		Рівень чистих страхових виплат, %	
	01.07.17	01.07.18	01.07.17	01.07.18
Страхування життя	21,4	22,5	21,4	22,5
Види страхування, інші ніж страхування життя, в тому числі:	22,6	26,2	35,5	36,4
Добровільне особисте страхування	41,3	38,1	45,1	42,4
Добровільне майнове страхування	17,8	22,7	35,8	37,9
- в тому числі страхування фінансових ризиків	29,0	35,7	73,4	94,2
Добровільне страхування відповідальності	3,2	2,4	5,2	3,6
Всього (всі види страхування)	22,5	25,9	34,2	35,0

Джерело: дані держрегулятора ринку [4]

844,9 млн. грн. [4]. Ці результати вказують на неоптимальну пропорцію у перестрахованні фінансових ризиків вітчизняних страховиків: частка перестраховальних платежів за цим видом страхування становила 66,13%, тоді як частка перестраховальних виплат – лише 10,72%.

Загалом зростання рівня виплат відбувалося неоднаково за різними видами страхування. Найвищі норми збитковості у першій половині 2018 року були зафіксовані у медичному страхуванні (62,0%), КАСКО (53,6%), ОСЦПВ (50,6%) та страхуванні за системою «зелена карта» (30,3%). Досить великий розрив між рівнями виплат за різними видами страхування вказує на те, що загальна норма збитковості окремого страховика визначатиметься тим, яка частка портфеля припадає на найбільш збиткові види страхування.

Аналіз фінансових результатів діяльності страховиків проведено на прикладі провідних страхо-

вих компаній, що входять у ТОП-20 за величиною активів (станом на 01.07.2018 р.). Оскільки страховики поряд із основною можуть здійснювати інвестиційну та інші види діяльності, то аналіз результатів їхньої роботи повинен передбачати як оцінку загальних фінансових показників (ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності), так і розрахунок показників, що дають змогу оцінити ефективність основної та інвестиційної діяльності страховика.

З цією метою розраховуємо серед загальних показників рентабельність активів та власного капіталу, а також коефіцієнт загальної ліквідності; з групи показників, що характеризують основну діяльність страховика, – норму збитковості та резервування, а також показник незалежності від перестраховування (табл. 2–4).

Показники дохідності розраховані як відношення валового доходу страховика (різниці між

Таблиця 2

Показники дохідності діяльності страховиків станом на 01.07.2018 р.

Страхова компанія	Дохідність активів, %	Дохідність власного капіталу, %	Частка власних коштів у ресурсній базі, %
УНІКА	32,50	177,03	14,48
Креміль	33,94	50,00	73,52
АХА страхування	27,01	94,72	29,13
ІНГО Україна	17,22	46,62	35,96
РЗУ Україна	23,65	126,81	18,82
ТАС СГ	32,20	83,89	33,60
УСГ	23,53	69,51	34,46
АСКА	20,04	75,31	25,98
Княжа	25,42	105,98	26,05
Провідна	26,33	62,94	38,97
Омега	2,42	2,79	86,51
Перша	36,71	142,77	23,68
UPSK	32,60	57,63	54,24

Джерело: розраховано автором за даними [7]

Таблиця 3

Норми резервування та збитковості діяльності страховиків

Страхова компанія	Норма резервування, %		Норма збитковості, %	
	На 01.07.18 р.	На 01.07.17 р.	На 01.07.18 р.	На 01.07.17 р.
УНІКА	480,83	196,33	36,27	32,20
Креміль	5,58	9,50	9,78	3,72
АХА страхування	195,71	214,79	49,72	48,70
ІНГО Україна	131,55	126,22	47,58	45,73
РЗУ Україна	296,08	292,88	46,66	29,59
ТАС СГ	176,14	109,66	40,71	37,09
УСГ	160,35	160,91	54,88	45,19
АСКА	207,21	221,68	58,36	43,39
Княжа	214,21	298,39	48,84	51,81
Провідна	136,93	104,66	57,91	48,50
Омега	11,40	10,80	68,92	42,83
Перша	285,62	220,91	35,79	29,67
UPSK	75,45	63,34	30,96	31,82

Джерело: розраховано автором за даними [7]

Коефіцієнт загальної ліквідності та показник незалежності від перестраховування

Страхова компанія	Коефіцієнт загальної ліквідності, %		Показник незалежності від перестраховування, %	
	На 01.07.2018 р.	На 01.07.2017 р.	На 01.07.2018 р.	На 01.07.2017 р.
УНІКА	116,93	134,31	59,95	54,38
Креміль	377,62	270,68	5,62	2,32
АХА страхування	141,10	138,54	95,60	95,85
ІНГО Україна	156,14	161,25	78,85	68,69
PZU Україна	123,19	122,63	52,79	46,69
ТАС СГ	150,60	180,44	86,93	83,71
УСГ	152,58	149,80	90,12	90,97
АСКА	135,10	137,56	52,44	47,59
Княжа	135,22	126,48	83,62	75,55
Провідна	163,86	179,35	98,99	95,84
Омега	741,14	750,41	98,71	86,10
Перша	131,03	139,10	72,42	73,80
UPSK	218,51	243,42	98,88	98,87

Джерело: розраховано автором за даними [7]

валовими страховими платежами та страховими виплатами) до середньорічної величини активів чи власного капіталу. Якщо дохідність активів страховиків ТОП-20 за невеликим винятком коливається у межах від 20% до 36%, то дохідність власного капіталу приймає значно ширший діапазон значень, що зумовлено часткою власних коштів страховика у структурі його ресурсної бази. Чим вищим є коефіцієнт автономії, тим нижчою є дохідність власного капіталу компанії.

Оптимальний діапазон норми резервування для ризикових страховиків згідно з вимогами держрегулятора становить 25–50%. Фактичні значення, що нижчі від цих меж, вказують на недостатність страхових резервів для виконання страхових зобов'язань та забезпечення надійності роботи страховика, а значення, що перевищують нормативні межі, – на не досить ефективний інвестиційний менеджмент компанії.

Середньогалузеві значення норми збитковості (рівня валових виплат) за аналізований період коливаються від 22,6% до 26,2% (див. табл. 1). Для більшості страховиків ТОП-20 цей показник значно перевищує середнє значення і як і для ринку загалом, так і для більшості компаній має тенденцію до зростання.

Згідно з вимогами держрегулятора ринку, відсоткове співвідношення залученого та власного капіталу (зворотний показник платоспроможності) повинне перебувати у діапазоні від 0 до 20%, тоді як значення показника ліквідності активів, розрахованого як відношення високоліквідних активів компанії до її зобов'язань, повинне перевищувати 95%. Виходячи з цього, позитивною є тенденція до зростання частки високоліквідних активів у структурі балансу та утримання співвідношення між активами та зобов'язаннями у пропорції 6:1 і вище. Для страховиків, у яких частка власних коштів у

структурі ресурсної бази є найвищою серед компаній ТОП-20 (СК Креміль та СК Омега), показник загальної ліквідності приймає найвищі значення.

Низькі (<50%) та надто високі (85%<) фактичні значення показника незалежності від перестраховування свідчать про недостатню надійність компанії: низька частка переданих у перестраховування ризиків вказує на не досить дієвий захист від ризиків самого страховика, а висока – на його істотну залежність від перестраховика. Результати розрахунку свідчать, що більшість страхових компаній ТОП-20 активно використовують перестраховування як метод оптимізації ризиків власного страхового портфеля, а фактичні значення перебувають у рекомендованому держрегулятором діапазоні.

Отже, результати аналізу дають змогу виокремити характерні особливості, притаманні сучасній діяльності суб'єктів вітчизняного страхового бізнесу, а саме:

- зростання рівня валових та чистих страхових виплат;
- зростання частки ризиків, переданих у перестраховування;
- наявні диспропорції у перестраховуванні фінансових ризиків.

Окрім цього, на тенденції розвитку національного страхового ринку накладають відбиток нерегульовані у минулому проблеми, такі як значна частка схемних страхових операцій на ринку та кептивний статус багатьох вітчизняних страховиків [8].

Дослідження перспектив розвитку світового страхового ринку [2; 9] визначило основні його напрями, які також можуть розглядатись як і найбільш актуальні вектори розвитку для національного ринку страхових послуг, зокрема:

- використання хмарних технологій у страховому бізнесі;
- зростання обсягів інвестицій страховиків в ІТ;

- запровадження послуг цифрового страхування;
- використання в страхуванні блокчейн-технологій;
- участь в оцінюванні кліматичних ризиків та їх страхуванні;
- захист страховиків від кібер-загроз та страхування кібер-ризиків клієнтів [10];
- врахування змін регуляторних вимог – фокус уваги розширюється від забезпечення платоспроможності страховиків до комплексного аналізу їхньої ринкової поведінки.

Висновки з проведеного дослідження.

Тенденції розвитку національного ринку страхових послуг визнаються як особливостями функціонування вітчизняних страховиків, так і сучасною технологічною революцією та векторами розвитку світового страхового ринку. Однією із головних позитивних тенденцій можна вважати зростання рівня виплат, що забезпечує підвищення інвестиційної привабливості вітчизняних страховиків серед іноземних інвесторів та їх успішний вихід на міжнародні фондові майданчики. Інтеграції національного страхового бізнесу в світовий фінансовий простір сприяє також зростання участі зарубіжних перестраховиків у страхуванні ризиків вітчизняних компаній. Всі ці фактори вказують на підвищені вимоги до конкурентоспроможності представників вітчизняного страхового бізнесу, яка може бути досягнута лише завдяки активному впровадженню технологічних інновацій та гнучкому пристосуванню до зростаючих потреб ринку. Диверсифікація страхового портфеля компаній за рахунок послуг онлайн-страхування вимагає ретельної попередньої оцінки ризиків дигіталізації та розроблення адекватних заходів захисту.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/85/96вр>.
2. Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18>.
3. (2018) DFS issues final life insurance and annuity suitability and best interests regulation protecting consumers from conflicts of interest. URL: <https://www.dfs.ny.gov/about/press/pr1807181.htm>.
4. Огляд страхового ринку України за I півріччя 2018 року. Звіт Нацкомфінпослуг. Страхова справа. 2018. № 3(71). С. 4–15.
5. (2016) Statistik der Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht – Erstversicherungsunternehmen und Pensionsfonds URL: https://www.bafin.de/DE/Aufsicht/VersichererPensionsfonds/versicherer-pensionsfonds_node.html.
6. (2018) 2019 Insurance Outlook. URL: <https://www2.deloitte.com/us/en/pages/financial-services/articles/insurance-industry-outlook>.
7. Рейтинг страхових компаній України. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife>.
8. Кривцун І.М. Факторы влияния на конкурентоспособность отечественных страховщиков. БизнесИнформ. 2011. № 2(1). С. 156–157.
9. Страховики назвали основні причини впровадження інновацій в страховій сфері. Страхова справа. 2018. № 3(71). С. 36.
10. Лише 5% кіберризиків в світі застраховано. Страхова справа. 2018. № 3(71). С. 37.

REFERENCES:

1. (1996) Pro strakhuvannia: [On insurance] Law of Ukraine from March 7, 1996 No. 85/96ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/85/96вр> (in Ukrainian)
2. (2018) Polozhennia pro oboviazkovi kryterii i normatyvy dostatnosti kapitalu ta platospromozhnosti, likvidnosti, prybutkovosti, yakosti aktyviv ta ryzykovosti operatsii strakhovyka [Provisions on obligatory criteria and standards for capital adequacy and solvency, liquidity, profitability, asset quality and risk profile of the insurer's operations]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18> (in Ukrainian)
3. (2018) DFS issues final life insurance and annuity suitability and best interests regulation protecting consumers from conflicts of interest. Available at: <https://www.dfs.ny.gov/about/press/pr1807181.htm> (in English)
4. (2018) Ohliad strakhovoho rynku Ukrainy za I pivrichchia 2018 roku. Zvit Natskomfinposlugh [Overview of the Ukrainian insurance market for the first half of 2018. Report of the National Commission on the Financial Services Market]. Strakhova sprava, # 3(71), pp. 4–15. (in Ukrainian)
5. (2016) Statistik der Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht – Erstversicherungsunternehmen und Pensionsfonds. Available at: https://www.bafin.de/DE/Aufsicht/VersichererPensionsfonds/versicherer-pensionsfonds_node.html (in German)
6. (2018) 2019 Insurance Outlook. Available at: <https://www2.deloitte.com/us/en/pages/financial-services/articles/insurance-industry-outlook> (in English)
7. (2018) Reitynh strakhovykh kompaniyi Ukrayny [Insurance companies rating of Ukraine]. Available at: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife> (in Ukrainian)
8. (2011) Kryvtsun I.M. Faktory vliyaniya na konkurentosposobnost' otechestvennykh strakhovshchikov [Influencing factors on the domestic insurers competitiveness]. BiznesInform, # 2(1), pp. 156-157 (in Russian)
9. (2018) Strakhovyky nazvaly osnovni prychny vprovadzhennia innovatsii v strakhovii sferi [Insurers have named the main reasons for innovations introducing in the insurance industry]. Strakhova sprava, # 3(71), p. 36. (in Ukrainian)
10. (2018) Lyshe 5% kiberryzykiv v sviti zastrakhovano [Only 5 percent of cyber-risks in the world are insured]. Strakhova sprava, # 3(71), p. 37 (in Ukrainian)

Kryvtsun I.M.

Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Enterprise Economics and Investments
National University "Lviv Polytechnic"

THE DEVELOPMENT TRENDS RESEARCH OF INSURANCE MARKET

The insurance market is a separate segment of the financial market that occupies a second position in the capitalization level, and has its own specificity of activities, priorities and development trends.

The current state and development prospects research of the insurance market is dedicated to the market regulators reports and analytical studies of forecasting development trends in the near future of world insurance market.

The aim of the article is to conduct a comparative analysis of domestic insurers' financial results to identify the main trends and priorities of the modern insurance market.

The article uses the comparison method in the analysis of insurers' activity indicators and the induction method in determining the general trends in the development of the insurance market.

The analysis results give the opportunity to distinguish the characteristic features inherent in the modern activity of domestic insurers, namely:

- increase in the gross and net insurance payments level;
- increase of reinsurance risks proportion;
- imbalances in the financial risks reinsurance.

In addition, the development tendency of national insurance market is influencing of past factors – such as a significant share of "scheme insurance" on the market and the captive status of many domestic insurers.

As the most relevant development vectors for the national insurance market can be considered:

- use of cloud technologies in the insurance business;
- growth of investments volumes in IT;
- introduction of digital insurance services;
- use of block chain technologies;
- assessment of climate risks and their insurance;
- protection against cyber-threats and insurance of clients' cyber-risks;
- take into account the changes in regulatory requirements: the attention focus is expanding from ensuring insurers' solvency to a comprehensive analysis of their market behavior.

The development trends of the national insurance market are recognized as functioning features of domestic insurers, as well as the modern technological revolution and the development vectors of world insurance market. Taking into account these factors will increase the domestic insurers' competitiveness and will promote the national insurance market integration into the world financial space.